

POLSKI UNIWERSYTET NA OBCYZŹNIE
W LONDYNIE

ZESZYTY NAUKOWE

SERIA TRZECIA: NR 2, 2014

HALINA TABORSKA

MICHAEL FLEMING,

AUSCHWITZ, THE ALLIES

AND CENSORSHIP OF THE HOLOCAUST,

CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS, CAMBRIDGE, 2014,

406 S., ISBN 9781107062795

Michael Fleming swoje dwie książki – pierwszą, dotyczącą mniejszości narodowych w Polsce, *National Minorities in Post-communist Poland*, opublikowaną w roku 2003 w Londynie przez Veritas Foundation Publication Centre, oraz drugą, wydaną w 2010 roku przez znane wydawnictwo brytyjskie Routledge, zatytułowaną *Communism, Nationalism and Ethnicity in Poland 1944–1950*, w której rozważane są związki komunizmu z nacjonalizmem i etnicznością – poświęcił w całości powojennej Polsce. Trzecia publikacja tego młodego angielskiego naukowca, profesora historii Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie, ukazała się nakładem Cambridge University Press w roku 2014 i choć również dotyczy wydarzeń i problemów nierozłącznie związanych ze współczesną historią Polski, już w samym swym tytule – *Auschwitz, the Allies and Censorship of the Holocaust* – powiadamia czytelnika, iż głównym przedmiotem historycznych badań jest tu Holocaust, jego przebieg na terenie niemieckiego obozu koncentracyjnego Auschwitz oraz cenzurowanie informacji przez aliantów podczas drugiej wojny światowej.

Motyw przewodni książki stanowi pytanie o to, co i w jakim czasie wiedzieli alianci o ludobójstwie Żydów Europy w Auschwitz-Birkenau. Przez ponad 30 lat dominował pogląd, że masowe zabijanie Żydów w tym obozie było na Zachodzie nieznane, dopóki nie dotarł w czerwcu 1944 roku raport, znany wkrótce pod nazwą

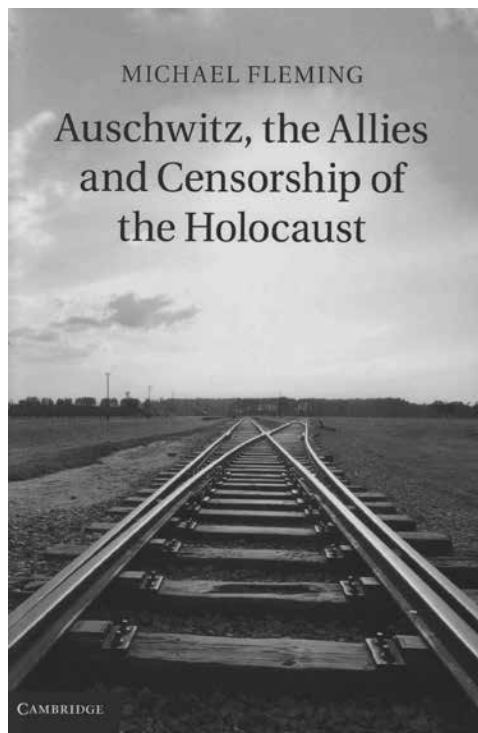
Vrba/Wetzler Report. Przeświadczenie to podważyły wprawdzie takie prace, jak artykuł Barbary Rogers z roku 1999, *British intelligence and the Holocaust: Auschwitz and the Allies re-examined*, opublikowany w „Journal of Holocaust Education”, czy publikacje Richarda Breitmana, a wśród nich tekst z roku 1985, *Auschwitz and the Archives*, zamieszczony w piśmie „Central European History”, jednak nadal nie zostało ono zanegowane, a przekonanie o braku konkretnych, wiarygodnych informacji dotyczących zagłady Żydów przed czerwcem 1944 roku jest nadal żywotne w literaturze przedmiotu.

Zdaniem Fleminga, głównym powodem trwałości owego poglądu jest to, że polskie materiały źródłowe nie zostały dokładnie przebadane przez zachodnich autorów, zajmujących się problematyką Holokaustu. Fleming śledzi, nadzwyczaj wytrwale i bardzo dokładnie, przepływ polskich doniesień o Auschwitz na Zachód, aby udowodnić, że istotne wiadomości dotyczące masowego mordowania Żydów w obozie dotarły do urzędników państwowych wysokich szczebli, a także prasy oraz innych grup odbiorczych, w przebiegu roku 1943 i 1944. Dla udowodnienia swej tezy przywołuje i bada ponad 40 raportów źródłowych, które dotarły na Zachód pomiędzy listopadem 1943 a czerwcem 1944 roku.

Znaczna część materiałów dotyczących Auschwitz, jakie znalazły się w Londynie, nie była publikowana w brytyjskiej prasie krajowej. Zdaniem Fleminga, odpowiedzialny za to był ustanowiony przez aliantów „censorship regime” – ostra wojenna cenzura, która systematycznie marginalizowała i wyłączała wiadomości dotyczące okrucieństw wobec Żydów. Fleming wskazuje również na negatywne synergie pomiędzy Brytyjczykami, którzy usuwali wiadomości o masowym zabijaniu z szeregu powodów, w tym także z obawy przed rodzimym antysemityzmem, a polską prawicą, chcącą to robić z racji antypatii do Żydów, a także z obawy, że los Polaków zostanie przyćmiony przez losy Żydów.

Książka Fleminga prezentuje szczegółowy i zniuansowany obraz funkcjonowania cenzury alianckiej, zaświadcza również o tym, że cenzurowany przepływ informacji nie był wynikiem działania samego polskiego rządu na uchodźstwie. Wykazując, że wiarygodne informacje o Auschwitz dotarły na Zachód już w roku 1943, autor włącza się jednocześnie w trwającą od dziesiątków lat debatę nad tym, czy zachodni alianci mogli coś uczynić, aby powstrzymać zabijanie Żydów.

Auschwitz, the Allies and Censorship of the Holocaust stanowi ważny wkład w rozwój i proces pogłębiania dzisiejszej wiedzy o Holokauście, choć trudno dziś przewidzieć, czy – i w jakim zakresie – książka Fleminga skłoni znanych autorów, klasycznych już dziś opracowań, do uznania zawartych w niej tez. Dodajmy, że będzie ona z całą pewnością lekturą konieczną dla tych badaczy i czytelników, którzy chcą zrozumieć i ocenić rolę, jaką odegrał polski rząd na uchodźstwie w upowszechnianiu wiadomości przychodzących z okupowanej Polski. Posługując się źródłami archiwalnymi z Wielkiej Brytanii, Polski, Izraela i Stanów Zjednoczonych, Fleming zgromadził i przeanalizował imponującą ilość materiałów uprzednio nieznanymi lub mało znanymi badaczom Holokaustu.

27 stycznia 2015 roku przypada 70. rocznica wyzwolenia Auschwitz. Wśród rocznicowych obchodów toczyć się też będą dyskusje dotyczące reakcji i postaw zachodnich aliantów wobec zagłady Żydów Europy. Książka prof. Fleminga oferuje cenne argumenty i nowe dane do tych debat.